

BÉREK ÉS KERESETEK ALAKULÁSA A VÍZÜGYI IGAZGATÁS TÖRTÉNETÉBEN

Dr. Czeglédi László

Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

BEVEZETÉS

A vízügyi ágazat – hasonlóan a gazdasági, vagy akár az állami szféra más területeihez – napjainkban még mindig jelentős humánerőforrás igényel bír. A kvalifikált munkaerő megszerzése és megtartása jelentős kihívás a legtöbb szervezetnek, aki munkáltatóként a munkaerőpiacra lép. Nincs ez másként a vízügyi igazgatási szerveknél sem. Bár a humán-erőforrás menedzsment tudománya az elmúlt évtizedekben újabbnál újabb módszereket és ötleteket dolgozott ki a dolgozói elégedettség elérésére és a motiváció fenntartására, ettől még igaz, – különösen hazánkra – hogy a bér, illetve a munkáltatótól származó jövedelem mai napig a legmeghatározóbb tényező a munkavállalók kegyeiért folytatott versenyben.

Természetesen bármely gazdasági szektorra, szakterületre, vagy önállósult ágazatra jellemző lehet, hogy idővel, egy egyedi sajátosságokkal bíró bérrendszere jöjjön létre. Ennek formálásában általában több minden játszik szerepet, mint például külső és belső tényezők sokasága, értve ezek alatt a jogszabályi környezet alakulását, a makro- és mikro szintű gazdasági folyamatokat és természetesen az adott terület történeti hagyományait is. A vízügyi igazgatásban dolgozóként jómagam is úgy ítélem meg, hogy jelentős számú speciális elem alakította és alakítja még ma is az ágazatban megszerezhető béreket és kereseteket.

A dolgozat célja tehát nem más, mint röviden áttekinteni a kereseti lehetőségek és a különböző bérrendszerek alakulását a vízügyi igazgatás történetének különböző korszakaiban. A pusztán megállapító jellegű visszatekintésen kívül fontosnak tartom kritikai élel vizsgálni a vízügyi ágazatban ma elérhető jövedelmekhez vezető utat. Szintén jelentős figyelmet kívánok fordítani azon sajátos kereseti elemekre, vagy bér jellegű juttatásokra, melyek csak az ágazatra jellemzőek.

FOGALMI ELHATÁROLÁSOK

A szabatoság kedvéért nagyon röviden szükségesnek érzem néhány, a dolgozatban később sűrűn előforduló – időnként talán helytelenül szinonimaként is használt – fogalomnak, és a köztük meglévő árnyalatnyi különbségeknek a tisztázását. **Jövedelem** alatt legtöbbször személyi jövedelemadó szempontjából a magánszemély által az adóévben bármilyen jogcímen és formában megszerzett bevétel egészét értjük. Tehát ez a kategória túlmutat a munkáltató és munkavállaló relációján, ugyanis jövedelem lehet minden „külső jogviszonyból” származó bevétel.

(Munka) bér alatt legáltalánosabban nem mást értünk, mint munkavégzés ellenértékét, a munkáért kapott díjazást. A munkaviszony keretében a munkáltatótól a munkavállalónak jutott pénzügy, gyakran nevezik hétköznapi nyelven fizetésnek. A bér több, jogszabály és a munkaszerződés alapján garantált elemből tevődik össze.

Az **illetmény** a közszolgálatban foglalkoztatottak – így a közalkalmazottak, köztisztviselők, szolgálati jogviszonyban állók - díjazásának bevett elnevezése, így leginkább a munkabérrel szinonim fogalom.

A **kereset** leginkább a munkabérrel rokon fogalom, legtöbbször a statisztikai módszertanban használt definíció, így különbségtételt leginkább a Központi Statisztikai Hivatal munka-

ügyi-statisztikai útmutatója alapján tehetünk. ([Útmutató a munkaügyi-statisztikai adatszolgáltatáshoz \(Érvényes: 2015. január 1-jétől\) \(ksh.hu\)](#)) Tulajdonképpen keresetnek minősül a munkáltató által a munkavállalónak a munkaviszony keretében jutatott, valamennyi rendszeres és időszakos juttatás összessége. Elemei: *alapbér*, illetve *törzsbér*, *bérpótlékok*, *kiegészítő fizetés*, *prémium*, *juttalom*, a 13. és további havi fizetés.

A **bérrendszer** nem egzakt módon meghatározott fogalom. Más építőelemeket ért alatta a munkajog és mást a humán-erőforrás menedzsment. Jelen dolgozat keretében, bérrendszerként a vízügyi ágazatra jellemző és alkalmazható bérek, bérelemek és béren kívüli juttatások összességét, valamint azon szabályok egészét értem, mely dolgozónként meghatározza a konkrét juttatások mértékét.

AZ EGYSÉGES VÍZÜGYI IGAZGATÁST MEGELŐZŐ KORSZAKOK JELLEMZŐI

Ókori kezdetek

A vízügyi igazgatás ősi formáinak létrejöttét tulajdonképpen a szervezett vízgazdálkodási iránti igény megjelenése indukálta. Jelenkori ismereteink szerint az elsőként kialakult civilizációk létrejöttében is vezető szerepet játszott a víz, mint alapvető természeti erőforrás. Ezek az ősi, ún. „*folyamvölgyi kultúrák*” - pl.: Mezopotámia, Egyiptom, India - Kr.e. 4-5. évezredtől kezdődően folyamatosan szerveződtek egyre komplexebb államalakulatokká. A növénytermesztésre áttért népek, akkor válhattak sikeressé, ha képesek voltak alkalmazkodni az olyan helyi adottságokhoz, mint például a lokális klimatikus viszonyok és a meghatározó vízrajzi sajátosságok. Mindebből okkal feltételezhető az, hogy az államszervezés legősibb időszakában is már állami, (köz)igazgatási feladatként jelentkeztek egyes, klasszikus vízgazdálkodási feladatok.

Az államszervezetek élén álló a despotikus hatalommal bíró uralkodók a papság és a hivatalnokok segítségével szervezték meg az öntözéses földműveléshez és az aszálykárok kivédéséhez szükséges infrastruktúra megépítését. Jogosan merülhet fel a kérdés, hogy kik és milyen keretek között, milyen fizetség ellenében végezheték el ezeket a vízgazdálkodási teendőket.

Mivel a társadalomfejlődés igencsak kezdeti szakaszában járunk, nem meglepő, hogy egy fajta „közmunka” gyanánt a társadalom legszélesebb rétegét adó közrendű szabadok munkajoguk ingyenes biztosítása mellett, kvázi társadalmi munkaként voltak kivitelezhetők ezek a feladatok.

Hazai előzmények

Az előzőekben láthattuk, hogy a vízügyi igazgatás óriási múltra tekint vissza, és nincs ez másként hazánkban sem. Miként Gerencsér Balázs is megjegyzi, a legtöbb klasszikus szakigazgatás történeti vizsgálatánál elegendő, ha visszatekintünk a polgári államok kialakulásának időszakára az ún. klasszikus polgári fejlődés időszakára, azonban a magyar vízügyi igazgatás esetén jóval mélyebbre kell ásunk, mivel egészen korai időkből vannak adataink szervezett vízügyi feladatok ellátását illetően. (*Gerencsér 2013.*)

Magyarország középkori feudális korszakából is bőven találhatunk olyan rendelkezéseket melyek vízügyi tevékenységgel kapcsolatos (köz)feladatokat szabályoztak. Ilyen volt a Zsigmond király 1426-ban kelt rendelete melyben egyaránt nemes és közrendű szabadok köteletségévé is tette az árvízvédekezésben történő ingyenes részvételt. Később a Werbőczy féle „Hármaskönyv” is összefoglalja a vizek kártételeivel kapcsolatosan ismert szabályokat, majd mintegy fél évszázaddal később az 1569. évi XXI. törvénycikk először határozza meg törvényi

keretek között - egyúttal intézményes formában - az árvizek elleni védekezés szükségességét. (Panka 1938.) Természetesen a földesurak a földbirtokaikon fekvő védőművek karbantartását a robot részeként végeztették el jobbágyaikkal.

Hazánk egyik első monumentális vízgazdálkodási beruházásaként – az 1793 és 1801 között – megépített Ferenc-csatorna munkálatairól kelt történelmi források szerint bár magas rangú politikai foglyokat és katonaságot is alkalmaztak a munkánál, később pedig foglyul ejtett francia katonákat is dolgoztattak, Koch József a Ferenc-csatornáról írt tanulmányában mégis méltatja Kiss József szociális gondoskodását munkásairól, és megemlíti, hogy a munka mellett sok pénzt tudtak keresni a munkások. Bár a konkrétan megkeresett bérekről nem szól a szerző, azt megemlíti, hogy sokan voltak olyanok, akik a megkeresett pénzből házat és földet is tudtak venni. Azt írja Koch, hogy 1795-ben, amikor Bácskában is olyan nagy volt a drágaság és az éhség, hogy a legjobb módúak is zab- és köleskenyéren éltek, a csatornai munkások tiszta búzakenyeret kaptak, amelyet a csatorna igazgatósága adott nekik olcsó áron. (Muhi 1943.)

Az önállósuló vízügyi igazgatás korának jellemző bérvizonyai

Az ismert reformkori törekvések újabb jelentős impulzust adtak a központosított vízügyi igazgatás fejlődésének. Széchenyi István neve nem csupán nagy folyóink 1830-as évektől megkezdődő szabályozásához köthető, hanem gazdaság szervező tevékenysége révén 1846-ban megszülethetett a nagy jelentőségű Tiszavölgyi Társulat, melyet természetesen további társulások követtek, és játszottak később hatalmas szerepet a Tisza-völgy szabályozásában. Fontos megemlíteni, hogy e társulások feladatai a forradalom leverését követően 1850-es évek autokratikus központosítása eredményeként előbb az ún. Központi Bizottságokhoz kerülnek át, ezek 1856-ban már minisztériumi irányítás alá tartoznak és Tisza-menti Felügyelőségként működnek tovább. Szerencsére ebből az évtizedből már nagyszámú forrás áll rendelkezésünkre, melyek alapján képet kaphatunk a Társulatokra jellemző bérvizonyokról.

A folyószabályozások e korban még jelentős fizikai létszámot igényeltek. A különböző földmunkákat végző kubikusok bérére munkafolyamattól függően jellemző volt mind a napszám, mind a teljesítménybérezés. A teljesítmény értékelése esetén a brigádokat – korai elnevezésük szerint a bandákat – díjazták. A napszám ugyebár a munkavégzésért járó napi fejpénz volt. Az így megkereshető összegek napi 20 és 36 krajcár között változtak a korszakban. A kifizetések a munkafolyamat nehézségén és értékén túl erősen függtek a szezonális hatástól is, mivel leginkább a földművelés napszám igénye befolyásolta leginkább a munkaerő kínálatát. Érdekességként megemlíthető a jellemző bérek értelmezése végett, hogy a vizsgált korban alapvetően 60 krajcár ért 1 forintot, majd 1858 és 1892 között már 100 krajcár tett ki egy egész forintot, tehát a krajcár volt a korabeli forint váltópénze. Ahhoz, hogy ezeket az összegeket a mai viszonyok között értelmezni legyünk képesek, érdemes segítségül hívni az 1754-ig visszamutató magyar pénzügyi indexet. (<https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol>) Ez alapján azt láthatjuk, hogy a polgári fejlődés korszakában, a korona, - melynek alkalmazása csak 1900 volt kizárólagos és kötelező - mint fizetőeszköz 1892. évi megjelenéséig egy korai forint értéke a mainak mintegy 4000-4500 szorosa körül alakult.

Szerencsénkre a kubikus munkabérekén kívül is maradt ránk releváns adatok. A munkát felügyelő és irányító munkafelügyelők bére is jelentős szórást mutat. Az alkalmi felügyelők napi díja 36-48 krajcár között mozgott a korszakban. A havi fizetéses, állandó alkalmazásban lévő munkafelügyelők az évtized elején havi 15-20 forintot kereshettek meg, később ez az összeg elérhette a 24 forintot is. Az általam fellelt forrás már foglalkozik a korabeli gátörök – régies elnevezéssel gátcsőszök - fizetésével is, megemlítve, hogy jelentős felelősséggel bírtak

a rájuk bízott gátszakasz vonatkozásában. (Pogány 1962.) Bérük alakulása havi 8 és 10 forint között volt jellemző. Ugyanakkor korai kvázi természetbeni juttatásként a társulatok biztosították a feladat ellátása érdekében az ingyenes helyben lakást. További ismereteink vannak a szerőr, vagy szergondnokok keresetéről, melyek szintén havi 10 forintot tettek ki. A hivatalnok tisztviselők fizetése havi 40 forint körül alakult, míg a mérnökök fizetése ezt meghaladó módon, akár az évi 500 forintnál is nagyobb keresethez jutottak. Az 1855. évi november hó 10-én tartott választmányi gyűlésen Farkas Ignácot nevezték ki a tiszai központi bizottmány által társulati igazgatónak, 1856-ban évi 1000 forintos fizetéssel. A Beregmegyei Tiszaszabályozási Társulat 1871. január 14-én szintén 1000 forintos éves fizetéssel választott magának új (fő)mérnököt, míg egy pénztárnok 800 forintos éves jussra számíthatott ekkoriban.

Már e korszakban is jellemző volt bizonyos vízügyi tevékenységekre, hogy elkülönült díjazás illette meg a résztvevő munkásokat. Így például az éjjeli gátórzés tarifája 24 krajcárt ért meg naponta a társulatnak, míg a külön megegyezés alapján végzett, napi 2 alkalommal történő vízmérce leolvasásért is járt havi 3 forint a feladatot vállalóknak. Árvíz elleni védekezés esetén a résztvevők már ebben a korszakban is külön anyagi elismerésben részesültek. Az 1855. évi jelentős tiszai árvíz idején a védekezésben résztvevő, egyébként szerőrként foglalkoztatott társulati dolgozó „a nagy árvíz idején kifejtett éjjel nappali fáradozást” 30 forintos kifizetésben, míg „ugyanezért a heti ülések intézkedéséből jutalom” gyanánt további 40 forintban részesült a pénztárnapló szerint.

A klasszikus, polgári vízügyi szakigazgatás korszaka

Mind a vízügyi feladatok igazgatását végző szervezetrendszer, mind a hazai vízgazdálkodást jellemző jogszabályi környezet jelentős fejlődésen ment keresztül 19. század második felében. Az 1867-es kiegyezést követően a Felügyelőségek megszűntek, szerepüket a kormánybiztosi rendszer vette át, míg a területi szakigazgatási feladatokat az egyre jelentősebbé szerveződő Folyammérnökségek látták el a Közmunka- és Közlekedési Minisztérium szakmai felügyelete mellett. Ez egyúttal azt is jelentette, hogy a feladatvégzésüket már ekkor a vármegyei szervektől függetlenül, közvetlenül központi alárendeltségben látták el. (Panka i.m. 34. o.) A helyi vízgazdálkodási (köz)érdek érvényesítése pedig a kiegyezést követően újfent az önállóság lehetőségét visszanyerő társulatok feladatává vált. Fontos mérföldkő az intézményülés útján, hogy 1879-ben Kvassay Jenő vezetésével létrejött a Kultúrmérnöki Hivatal, majd a modern vízrajzi szolgálat megszervezésére is sor került 1886-ban a közmunka- és közlekedésügyi minisztérium berkein belül a Vízrajzi Osztály létrehozásával. Mindeközben megalkotásra került a vízjogról szóló 1885. évi XXIII. törvénycikk is, mely kódex a megelőző évtizedek vívmányainak összegzése volt, egyben a modern magyar vízügyi szakigazgatás sarokkövévé vált hosszú időre, hiszen közel kerek 80 éven át maradt hatályban. A törvénycikk szerint a főhatóság a Földművelésügyi Minisztérium volt, amely a Kultúrmérnöki Hivatalt és a Folyammérnökségeket is felügyelte. A Minisztériumban két elkülönült szakmai területen – a vízjogin és a műszakin - folyt a munka. (Szlávik 2018.) Bár a trianoni békeszerződés, ha a hazai folyóvizeink vízgyűjtőit természetesen nem is rajzolta át, de hozadékaként a területi igazgatás feltételrendszere merőben átalakult, mind a kultúrmérnöki és folyammérnöki hivatalok számát, mind a működési területét jelentősen át kellett szabni tehát. A törvényszerűen végbemenő változások sodrával e korszakban olyan további átalakulások történtek, mint - a már említett Vízrajzi Osztályból - 1929-ben a Magyar Vízrajzi Intézet létrejötte vagy 1937-ben a Magyar Királyi Országos Öntözési Hivatal életre hívása. (Pánovics 2007.)

Az intézményrendszer formálódásának megértését követően szemelvényezzünk hát e klasszikusnak mondható korszaknak a vízügyi igazgatásban jellemző keresetei közül. A XIX. század végén kelt miniszteri jelentés is rögzíti, hogy a folyammérnöki hivatalok költségvetésének jelentős hányadát a személyi jellegű juttatások, így a fizetések és lakpénzek, jutalmak és segélyek alkotják. A földművelésügyi miniszter országgyűlés elé terjesztett 1898. évi jelentése szerint a hivatali alkalmazottak személyi járandósága a fizetésből, lakpénzből és lakpénz pótlékból állt össze. Az 1894. és 1898. évi költségvetést görcső alá véve mind a folyammérnöki, mind a kultúrmérnöki hivatalokban hasonlóan alakultak az éves bérek, ezek alapján az egyes munkakörökben megkereshető összegek éves szinten az alábbiak voltak:

• főmérnökként	1400 – 1800 forint
• mérnökként	1100 – 1300 forint
• segédmérnökként	800 – 1000 forint
• irodasegédtsztként	500 – 700 forint
• folyamfelügyelőként	400 – 500 forint
• szegődményes hivatalozgákként	250 – 400 forint

További – a lakpénzen kívüli - esetleges kereseti elemekként előfordulhatott még a ruházati átlalány, a vízmesterek esetén téli és nyári pótdíja, illetve a mérnököknél és a vezető tisztviselőknél jutalmak is előfordulhattak. Bár az általam fellelt források ezt nem támasztották alá egyértelműen, egyes szerzők megemlítik azonban, hogy már a 19. század végén gondot okozott a folyammérnöki hivatalok fejlesztésénél, hogy az itt dolgozó műszakiak fizetése alacsonyabb volt, mint a kultúrmérnököké vagy a társulati alkalmazottaké. (*Dóka 2001.*)

Visszatérve a társulatok bérvizonyainak vizsgálatához az időben előre ugorva, de még e klasszikus, polgári időszak keretei között maradvá rendkívül beszédes írott forrást ismerhetünk meg közvetlenül a II. világháborút megelőző időszakból, ugyanis 1940. december 10-én készült el a Nyírvíz Szabályozó Társulat új illetmény szabályzata, melyet a minisztérium 1941. május 01. napján hagyott jóvá. Könnyen felismerhetjük, hogy teljességében itt találkozhatunk vizsgálatunk során először egy komplexnek tekinthető bérrendszerrel. Az illetmény szabályzat vitathatatlan előnye, hogy kiszámíthatóvá és tervezhetővé teszi az előmeneteli rendszert, mivel jelentős garanciákat tartalmaz a munkavállalók tekintetében.

A szabályzat számunkra izgalmas „*II. A társulati tisztviselők, díjnokok és altisztek rendszeres illetményei*” címet viselő fejezete szerint az állandó illetmények, a fizetés, lakáspénz, családi pótlék, korpótlék, hadipótlék, stb., melyek ugyanolyan összegek, mint amit az állami tisztviselők és alkalmazottak kapnak. A fizetési osztályokat és fokozatokat három állás kategóriába sorolták be: I. Főiskolai minősítéshez kötött állások (igazgató-főmérnök, társulati mérnök); II. Középiskola 8. osztályának elvégzéséhez kötött állások (pénztáros, ellenőr-nyilvántartó); III. Középiskola 4. osztályának elvégzéséhez kötött állások (írnok, műszaki rajzoló); Mindegyik állás esetében megállapították a kezdő illetményt és a legmagasabb illetményt. A választmány a társulati tisztviselőket 9 évi egy és ugyanazon fizetési osztályban eltöltött kifogástalan szolgálati idő után - a megállapított kereteken belül - előlépteti. A szabályzat értelmében a vízmester, gátfelügyelő, csatornafelügyelő, gépész fizetése az állami rendszer szerinti – vagyis az egyes hivatalokban szerepet betöltő - műszaki altisztek illetményével egyező. Természetbeni lakás illeti meg a társulati igazgató-főmérnököt, a társulati mérnököt, a gát és csatornafelügyelőt, a gépészt és a hivatalozgát. A rendszeresített állásra alkalmazottak közül természetbeni járandóságok – jellemzően fűtés, villanyáram, töltéskaszáló, tűzifa - illetik meg, az igazgató-főmérnököt, a társulati mérnököt, hivatalozgát, míg az ellenőr-nyilvántartó,

pénztárnok, írnok tűzifára jogosult. A gát és csatornafelügyelőt kert, szántó, töltéskaszáló, tűzifa illette meg.

Az egyes konkrét fizetésekről is van ismeretünk e korszakból. A gátőr-fűtők fizetése készpénzben évi 716 pengő volt. A csatornaőrök évi fizetése egyenként 81,60 pengő, majd 1942-től 300 pengő volt. Zsilipeket is kezelő csatornaőrök fizetése egyenként 195,84 pengő, 1942-től már 360 pengő volt. Jellemzőek voltak a jelentős mértékű az úti illetmények is. A gát és csatornafelügyelőknél egyenként évi 1000 pengő úti átalány járt, mely összeg nagyságrendje a fizetését is felülmúlta. A társulati igazgató-főmérnöknek és a társulati mérnöknek kiküldetési költségek mellett úti átalány is járt, mégpedig az állami vízügyi műszaki szolgálatnál a főiskolai képzettséghez kötött állásokra kinevezett tisztviselőket megillető összeggel egyező mértékben. Itt újfent találkozunk egy rögzített passzussal a kor védekezés elszámolási szabályaival összefüggésben. Eszerint az átalánnyal ellátott tisztviselő vagy egyéb alkalmazott külfoglalkoztatás esetén napidíjra – vagyis útiköltségre - nem tarthatott igényt, kivéve, ha társulati ártéren kívüli védekezéshez küldték ki.

KÖZPONTOSÍTOTT VÍZÜGYI ÁGAZAT KORÁTÓL NAPJAINK VÍZÜGYI IGAZGATÁSÁIG

Államosítástól a rendszerváltásig

A vízügyi igazgatás több mint évszázados klasszikus polgári korszakának vetett véget a kommunista hatalomátvétel. Az államközpontú igazgatás és a tervutasítások korszakában a vízügy sem jelenthetett kivételt a szocialista paternalizmus alól. A 1949. évi Alkotmány *expressis verbis* kijelentette, hogy a víz a nép tulajdona és azt az állam kezeli. Ebből következően kinyilvánították, hogy a vízzel kapcsolatos valamennyi (igazgatási) tevékenység is eredendően állami feladat. A kultúrmérnöki és folyammérnöki hivatalok megszüntetésre kerültek, valamint a vízi társulatok összevonása és államosítása révén megalkották a vízgazdálkodási körzeteket, kezdett tehát egyre inkább testet ölteni az ágazat új szervezeti struktúrája. A szintügy megszüntetésre ítélt Magyar Királyi Országos Öntözési Hivatal helyett 1948-ban létrehozták az Országos Vízgazdálkodási Hivatalt, mely az ágazat központi hivatala volt, 1949-ben pedig a miniszter tanácsadó szerveként felállították az Országos Vízgazdálkodási Tanácsot is.

Szerencsére gyorsan tért tudtak nyerni azok a szakmai elképzelések is, melyek - a szocialista társadalmi berendezkedés ellenére is - a korábban elért fejlődési pályára kívánták (vissza)állítani a vízügyi szakigazgatás szervezetrendszerét. Ennek hatására is jelentős – és a vízügyi ágazat struktúráját a mai napig meghatározó – átalakítást hozott a Minisztertanács 1063/1953 sz. határozata, ami megszüntette a vízügyi szolgálat szétagoltságát, és 1953. október 01-től létrehozta az Országos Vízügyi Főigazgatóságot (továbbiakban: OVF). Az OVF hatáskörébe utalták az öntözés, a belvízvédelem, az árvízvédelem, a folyószabályozás, a víznyelésrendezés, az ivó- és ipari vízellátás, a csatornázás és szennyvíztisztítás, valamint a vízkészlet-gazdálkodás országos irányítását. Ezzel egy időben a vízgazdálkodási körzetekből – vízgyűjtő területenként megszervezve - összesen 11 vízügyi igazgatóságot alakítottak ki, majd az igazgatóságok száma 1955-től 12-re emelkedik. Megszületik tehát az egységes vízügyi szolgálat. Kihangsúlyozandó, hogy bár az elmúlt évtizedek alatt a vízügyi igazgatás feladatrendszere többször is jelentősen átalakult, – igazodván az adott kor igényeihez - azonban magát az ágazat „vázrendszerét” egészen a mai napig az ekkor hatályba lépő intézkedések határozzák meg. Természetesen a viszonylagos állandóság időszakában is voltak a szakigazgatást jelentősen érintő változások. Kiemelendő ezek közül, hogy az OVF 1969-től szervezete átalakult, így immár az Országos Vízügyi Hivatal (OVH) vált az igazgatás központi szervévé, élén államtitkári rangú vezetővel. (Szlávik 2018)

A marxista-leninista ideológia szerint a szocializmusban a bér közgazdasági tartalma átalakult, mivel már nem a munkaerő' ára, mint a kapitalizmusban, hanem egyfajta társadalmi elismerés a dolgozó számára a közösség érdekében végzett munkájáért, hogy szükségleteit kielégíthesse. E rendszer zászlajára tűzött, az igazságtalanságoktól mentes bérrendszer és a vagyoni különbségek nélkül működő társadalom modellje természetesen csupán egy volt a szocializmus számos illúziója közül. A korábbi tanult polgári értelmiségre, továbbá az egykori vezető tisztviselőkre – és nem volt ez másként a korábbi vízügyi vezetőkkel, mérnökökkel - rászabták az osztályidegen jelzót, amennyiben mégis boldogulni és pozíciójukban megmaradni kívántak az államosítás korszakában gyakran méltatlan módon a munkásosztály bérvizonyai-val kellett megelégedniük. 1945 és 1950 között a közalkalmazottak illetményeit még a Horthy-korban érvényes rend szerint szabályozták, az alkalmazottakat – így a vízgazdálkodási körzetekben, és az Országos Vízgazdálkodási Hivatalban dolgozókat - továbbra is fizetési osztályokba sorolták, s központi rendelkezéseknek megfelelően állapították meg az alapkereseteket. A stabilizáció során kialakított arányoknak is köszönhetően az értelmiségiek és a szakmunkások jövedelme közötti különbségek ebben az időszakban folyamatosan csökkentek. Sőt a szakmunkások átlagos jövedelme már a negyvenes évek végére meghaladta az értelmiségiekét s ez a folyamat érvényesült az ötvenes évek elején is. A fizetési osztályok rendszerét 1950-ben szüntették meg, ekkor került sor a szocialista ideológiának megfelelő egységes országos bérrendszer bevezetésére.

http://acta.bibl.u-szeged.hu/67895/1/2009_az_allam_szoritasaban.pdf

A dolgozókat megillető konkrét 1949. évi bérekről Mokos Sándor korábbi Folyammérnöki Kirendeltség vezető, az Országos Vízgazdálkodási Hivatal részére 1950. január 7-én készített kimutatásából állnak rendelkezésünkre adatok. Ezek szerint kirendeltség vezető havi járandósága 1300 Ft volt, a műszaki tanácsos 1100 Ft, egy főmérnök 1000 Ft, műszaki felügyelő 868 Ft, a pénztáros 530 Ft, míg az irattáros 518 Ft keresettel bírt. A kereseti rangsor végén a révészek, az irodai alkalmazottak, valamint a műszaki rajzolóok álltak havi 500 Ft körüli keresettel. Már az egységes országos bérrendszer szerint megkereshető és ágazatunk szemszögéből is releváns jövedelmek 1954-ben – miniszteri jelentés alapján – úgy alakultak, hogy jellemzően egy igazgató havi 3900, a főmérnök 3300, egy önálló üzemmérnök 1850, egy beosztott üzemmérnök 1450, a műszaki rajzolóok 1300, míg az általános irodai adminisztrátorok 790 forintos havi fizetésben részesültek.

Az egységes vízügyi szervezet 1953. évi létrehozása, majd az 1956-os forradalmi eseményeket követő konszolidáció jelentős lökést adott a vízügyi igazgatásban elérhető kereseteknek is. A bérek rendezettségének és a munkajogi szabályok – ekkor még szocialista felfogású – kibontásának is kedveztek azok a folyamatok, melyek eredményeként végre megszülettek első kodifikált munkajogi jogszabályaink. Az első munka törvénykönyve az 1957. évi 7. törvényerejű rendelet volt, később ezt váltotta le a 1967. évi II. törvény. Ahhoz, hogy megértsük és egy skálán elhelyezni legyünk képesek a bemutatásra kerülő bérjövedelmeket, ahhoz érdemes figyelembe venni a korszak átlagbérezését is. A KSH hivatalos statisztikája a havi bruttó átlagkereset alakulásáról 1960-ig nyúl vissza. E szerint az átlagos kereset a kezdeti 1575 forintról a rendszerváltozás évére 10571 forintra változott, azaz nominális értelemben mintegy hétszeresére emelkedett.

Az 1950-es évek második felében az országos politikai vezetés felismerte, hogy a munkások és a dolgozó nép bérvizonyain javítani kell. A 113/1962. Mű M. sz. utasítás alapján lehetővé vált az ágazat dolgozóinak bérrendezése is. Az emelés átlagos mértéke 20,7 % volt. Ezáltal a tapasztalt szakemberek megfelelő fizetéssel való honorálása mellett lehetővé vált az üres álláshelyek megfelelő szakemberekkel való betöltése is. A 1960-as évek elején a szocialista

rendszer életviszonyai között még hasonló mértékben versengett egymással az idő- és a teljesítménybér rendszere, mely végül is az időbérezés javára dőlt el. Az évtized során mindvégig jellemző volt a társadalomra a bérek emelkedése és az életszínvonal emelkedése, mindez természetesen a vízügyi igazgatásban is érezte pozitív hatását. Az 1968-ben bevezetett új gazdasági mechanizmus alkalmazása hatással volt a vízügyi dolgozók jövedelmi viszonyaira is. 1967-ben az egy dolgozóra eső átlagos havi kereset 1600 – 1800 Ft között alakult. Ekkortájt a KSH adatközlése szerint az országos átlagkereset kevéssel 1900 Ft fölött alakult. Mondhatnánk, hogy nincs új a nap alatt, mert ezen adatok alapján a vízügyi ágazat bérezése már bő fél évszázaddal ezelőtt is elmaradt az országos átlagtól. Az igazgatóságoknak az 1021/1967. (VII.12.) Korm. sz. határozat, valamint az OVH által kiadott irányelvek alapján kellett elkészíteniük a heti 44 órás munkahét bevezetéséhez szükséges felkészülési tervét. A tervet az OVH felülvizsgálta és annak alapján engedélyezte a 44 órás munkahét bevezetését 1969. január 1-től. Ezáltal az egy munkásfőre eső termelési érték nem csökkenhetett, sőt a terv szerint növekedett. A dolgozók keresete sem csökkenhetett, ezért az órabérben foglalkoztatottak személyi bérét 9,1%-kal emelték. Így 1969. január 1-től kéthetenként - az idény munkarendben foglalkoztatottak esetében hetenként - szabad szombatot vezettek be. 1971-re a dinamikus fejlődésnek köszönhetően az egy havi átlagos munkabér immár 2100-2300 Ft körül alakult az ágazatban. Jelentős, a keresetet – pozitív – módon befolyásoló elem volt e korszakban, hogy a vízügyi dolgozók 25, ill. 40 évnyi szolgálati idejüket követően 1 havi illetménnyel megegyező összegű jubileumi jutalomban részesültek. A korszakot a stabilitás és a kiszámíthatóság mellett mindvégig jellemezte a bérek lassú konszolidációja. A vizsgált időszak végére 1987-ben immár 7000 Ft környékén alakult az ágazat havi átlagkeresete. 1988. január 01. napjától jelentős mérvű változás következett be, ugyanis a személyi jövedelemadó bevezetésével lezárult egy korszak, a dolgozók adó terhei közel duplájára emelkedett. Az ekkor alkalmazott bérrendszereket át kellett alakítani, szükségessé vált a bérek bruttósítása. Ilyen előfeltételekkel érkezett el az ágazat a rendszerváltozás küszöbéhez.

Rendszerváltozástól napjainkig

Előjáróban elmondható, hogy a rendszerváltozás és az azt követő évtizedek politikai csatározásai a vízügyi igazgatás kiegyensúlyozott korszakának a végét eredményezték. Merészen megfogalmazva mondhatjuk azt is, hogy az ágazat időszakonként gazdátlaná vált, mert éppen mostohagyermeknek számított az adott kormányzati struktúrában. Többször is Damoklész kardjaként lebegett a vízügyi szervek felett az –önálló - lét megszüntetésének veszélye. Hosszú út várt tehát a szervezetrendszerre, míg nem – a jelentős szervezeti és hatásköri profiltisztítás során - eljutott végre a jelen korba, mely újfent a relatíve stabil működési feltételek korszakaként értékelhető. Éppen ezért –anélkül, hogy szétfeszíteném a dolgozat szűkös kereteit – röviden a mai struktúráról szólnék és mellőzném a végeláthatatlan változások sorának ismertetését.

A Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóságot 2012-ben jogutódlással megszüntették, így 2012. január 1-jén létrejött belőle a – Vidékfejlesztési Minisztérium irányítása alá sorolt - Nemzeti Környezetügyi Intézet (NeKI), valamint – a történelemben immár harmadik alkalommal – az Országos Vízügyi Főigazgatóság. A vízügyi intézményrendszert a Belügyminisztériumon belül besorolják a Közfoglalkoztatási Helyettes Államtitkárság fennhatósága alá. Az OVF ekkortól újfent országos hatáskörű középírányítói szervként funkcionál, önálló központi költségvetési szerv formájában. Területi szinten ugyancsak jogutódlással válnak ketté és alakulnak át a KÖVIZIG-ek vízügyi igazgatóságokká (VIZIG) és a Nemzeti Környezetügyi Intézet

területi szerveivé. A rendszeres átszervezések eredményeként összességében elmondható, hogy a vízügyi igazgatás ekkor újfent az 1990-es évek eleji struktúráját tükrözte leginkább, természetesen hozzá kell fűzni, hogy jelentősen megváltozott feladat- és hatáskör, valamint fel-tételrendszer mellett.

Napjaink vízügyi igazgatásának szervezeti felépítését a 223/2014. (IX. 04.) Korm. *rendelet* határozza meg. E jogszabály vízügyi igazgatási szervként az Országos Vízügyi Főigazgatóságot és a 12 területi vízügyi igazgatóságot aposztrofálja.

Miután feltártuk a mai szervezetrendszerhez vezető utat, itt az ideje, hogy lássuk azt is miként alakultak a bérezések az ágazatban a rendszerváltást követően, az elmúlt bő 30 évben. A korszak legelején jelentős munkajogi kodifikációk zajlottak le, követvén a társadalmi és politikai változásokat. 1992. július 1-vel hatályba lépett a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény (Kjt.) valamint az új Munka Törvénykönyv. Az ennek alapján végrehajtandó új illetmény besorolás viszont csak később, 1994. január 1-vel lépett hatályba. A változások teljesen új bérrendszert is eredményeztek, mindez egy fajta a nyugati közszolgálatokból ismert bértáblát eredményeztek. A besorolási osztályok végzettségnek megfelelően A – J kategóriákban lettek megállapítva, ezekhez 14, későbbi módosítás során már 17 fizetési fokozat kapcsolódott. A fokozatok közötti rendes előre lépésre alapesetben 3 évente került sor. Ezek a kiszámítható lépések biztosították a közalkalmazottak előmeneteli rendszerét. A bértáblát utolsó alkalommal a 2008. évi költségvetési törvénnyel aktualizálták, innentől kezdve a benne foglalt illetmények gyorsan erodálódtak, a 2010-es évek második felére teljesen elavultak. A Kjt. egyébiránt jelentősen cizellált bérelemek sokasága által határozta meg a közalkalmazott bérrendszerét. Az alapilletményen felül – a teljesség igénye nélkül - különböző pótlékok, keresetkiegészítés, illetménykiegészítés, munkáltató döntésen alapuló illetményrész határozta meg a dolgozók éves keresetét. A jogszabály szólt a 13. havi fizetésről, valamint megtartotta a jutalmazás lehetőségét, illetve jubileumi jutalom kifizetését rendelte el 25, 30 és 40 évnyi szolgálati időt követően.

A rendszerváltozás után elszabaduló, addig nem ismert 20-30%-os infláció hamar értéktelenné tette a béreket, emiatt jelentős léptékű bérfeljesztésekre volt szükség a vízügyi igazgatásban is. 1992-ben 32%-kal nőtt az ágazati átlagbér, és a dolgozók 13. havi bért is kaptak. 1993-ban további 10%-os bérfeljesztésre került sor. A veszteséges üzemek esetében egy reálisan elérhető eredményhez kötötték a bérfeljesztés miatt járó többlet összeg kifizetését. A folyamatosan változó árszintek miatt rendszeres béremelések voltak szükségesek a juttatások reál értékének megőrzése érdekében. A 2000. évi nemzetgazdasági költségvetés a közalkalmazottak 2000. évi keresetfejlesztését 8,25%-ban határozta meg, 6%-os inflációt feltételezve. Mivel gazdasági elemzők szerint az infláció 9,5-10% között volt a közalkalmazottak részére 2000. évre visszamenőleg a kormány kompenzációt biztosított. A 2000-es évek elején immár szükségessé vált egy jelentős, valós reálbér növekményt eredményező nagy volumenű bérrendezés. A Kormány döntése értelmében a közalkalmazottak körében – 2002. szeptember 1. napjától kezdődően – átlagosan 50%-os béremelésre került sor. Mivel az ágazat dolgozóira is a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény vonatkozott, ebből eredően beletartoztak a béremelésben részesülők táborába. Az új bértábla által garantált illetményeket minden dolgozónak biztosítani kellett. A végrehajtásra került béremelés mértéke az ágazat életében is példa nélküli volt, ilyen béremelésre az elmúlt 40 évben korábban soha nem került sor, de mint alább látható lesz, nem minden állománycsoportban ill. munkakörben érvényesült azonos mértékben az átlagos 50 %-os bérfeljesztés.

<i>Munkakör</i>	<i>2002. év</i>	<i>2004. év</i>	<i>2008. év</i>
<i>vízügyi igazgató</i>	<i>460.000</i>	<i>530.000</i>	<i>570.000</i>
<i>egységvezető</i>	<i>240.000</i>	<i>335.000</i>	<i>395.000</i>
<i>mérnök, ügyintéző</i>	<i>80.000 -130.000</i>	<i>130.000-260.000</i>	<i>140.000-280.000</i>
<i>adminisztrátor</i>	<i>65.000-75.000</i>	<i>95.000-120.000</i>	<i>99.000-130.000</i>
<i>területi felügyelő</i>	<i>105.000-125.000</i>	<i>170.000-190.000</i>	<i>80.000-200.000</i>
<i>gát-és csatornaőr</i>	<i>58.000-74.000</i>	<i>76.000-107.000</i>	<i>90.000-115.000</i>
<i>szivattyútelepi gépész</i>	<i>50.000-80.000</i>	<i>69.000-115.000</i>	<i>85.000-115.000</i>

1. táblázat. Jellemző havi bruttó bérek az ágazatban (adatok forintban)

2008-ban még történt az ágazatban egy kisebb, 4 %-os bércorrekció, ezt követően 2017. szeptemberéig azonban nem nyúltak érdemen a vízügyi bérekhez. Legfeljebb az éves minimálbér és garantált bérminimum változások eredményeztek érdemi változást a vízügyi dolgozók bérében.

2017-re a bérhelyzet az ágazatban tarthatatlanná vált, mivel az átlagbérek 34 % -al múltak alul az országos szintet, ekkor havi bruttó 190.000 Ft környékén mozgott az ágazati dolgozók átlagos havi illetménye. Az utolsó utáni pillanatban érkezett a kormány döntése, mely alapján 2017. szeptember 01. napjától 15 %-os, majd következő év január 1-től újabb 15% béremelést hajtottak végre a vízügyeknél. Mivel 2X2 néha csak 3 az egzakt matematikai számítások modellje itt nem működött hibátlanul. A béremelés ára a korábbi pótlékok – pl. nyelvtudási pótlék, vezetői pótlék, címpótlék - és a béren kívüli juttatások beolvasztását jelentette, mindennek köszönhetően a valós átlagbér emelkedés ~ 25 % körül alakult. További változás volt, hogy a korábbi klasszikus közalkalmazotti bértábla immár nem vonatkozott a vízügyi dolgozókra. Helyette a vízügyi igazgatási szerveknél foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyának különös szabályairól szóló 391/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet vezetett be egy speciális, sávos – leginkább a szolgálati jogviszonnyal rendelkezőkéhez hasonló – bértáblát.

Az ily módon rendezett bérek értéküket a korábbi időszakokban tapasztaltnál is nagyobb lendülettel veszítették el, köszönhetően az elmúlt évek rendkívül dinamikus minimálbér rendezésének, és az országos, piaci folyamatok indukálta átlagbér robbanásnak. 2021. évre a 12 vízügyi igazgatóságon az átlagos illetmények 250.000 és 280.000 Ft között alakultak, ágazati szinten az országos átlagtól ~ 37 % maradt elmaradás mutatkozott. Annak ellenére, hogy sok kritikát kapott az elmúlt években már bejáratott bérrendszer keretei között 2022. januárjától újabb, deklaráltan 25 százalékos béremelést hajtott végre a kormány az ágazatban úgy hogy ehhez átszabta a hatályos bértáblák fizetési sávjait. Az OVF 2022. áprilisi statisztikája alapján a 12 területi igazgatóságnál az átlagbérek immár 320.000 - 360.000 Ft között alakulnak. Ez a bérrendezés is rejtett magában sajátos elemeket. Leginkább – igaz helyes súlypontot követve – a felsőfokú műszaki végzettségűek bérezése került a középpontba, ezzel szemben a vezetői bérek az őket érintő sávok változatlanul hagyása miatt érdemben nem tudott változni. Mindez azt eredményezte, hogy az igazgatóságokon az állományi csoportokat jellemző bérszintek összehasonlíthatóak, a bérstruktúrát jellemző piramis borzasztó módon ellaposodott. Míg 2002-ben még egy átlagos gátőr és a szervezetet irányító igazgató illetménye között 7-8 szoros szorzó alakult ki, addig kerekén 20 évvel később ez a szám már csupán ~3 körül alakul, tehát a bérálló a szervezeten belül jelentősen zárult az elmúlt két évtizedben. Hogy ez önmagában örömteli,

vagy helytelen változásnak tekinthető – mind társadalmi, mind szervezeti szemszögből – ennek a kérdésnek az eldöntésére jelen keretek között nem merek vállalkozni.

SAJÁTOS BÉRELEMELK A VÍZÜGYI IGAZGATÁSBAN

Természetbeni juttatások

A vízügyi igazgatásban a több évszázados múltra visszatekintő, organikus fejlődése során jelentős számú egyedi, más szakágazatokra nem jellemző juttatási forma alakult ki. Figyelembe véve, hogy a vízgazdálkodási feladatok ellátása során a munkavégzés alapvetően természetközeli jellemzőkkel bír, így nem meglepő, hogy a sajátos juttatások a szó legklasszikusabb értelmében is a természetbeninek tekinthetők.

Említésre került már, hogy a 19. század gátcsőszei javára is biztosított – sőt elvárt - volt a helyben lakás. Ez a lehetőség napjainkban is adott, hiszen a gát- és csatornaőrök, valamint a szivattyútelepi gépészek képletes bérleti költségek mellett élhetnek a vízügyi szervek vagyonekezelésében lévő ingatlanokban. Természetesen a lakhatási költségek viselése, ahhoz hozzájárulás, vagy akár a lakás biztosítása önmagában nem vízügyi nóvum. Azonban ezeket további juttatási elemekkel egészítették ki az igazgatóságok ezeknél az állománycsoportoknál. Történelmi feljegyzésekben gyakran köszön vissza, hogy a lakások felfűtéséhez tűzifát biztosítottak, az őrzárások területén a takarmányozás megkönnyítése érdekében „kaszáló juttatásban” részesültek az őri és gépészi állomány tagjai. Jellemző az volt, hogy a kezelt töltésszelvényen 200 métert ingyen, további 400 métert pedig kedvezményesen kaptak meg kaszálásra a gátőrök. A csatornaőrök tipikusan az általuk felügyelt csatorna mindkét partján 100 – 100 méter hosszban részesültek e lehetőségben. A lakott őrtelep kertje természetesen gondozást igényelt, ezeket a kiskerti munkákat jellemzően a háztartásbeli asszonyok végezték el. A valamennyi korszakban alacsony, nyomott bérezésen tartott őri állomány megélhetését és gazdálkodási lehetőségeit volt hivatott segíteni az „illetményföld” intézménye. A szabad és művelés alá vonható termőföld területeiből az igazgatóságok parcellákat jelöltek ki, ahol a dolgozók mezőgazdasági tevékenységet folytathattak. A kiutalt területek térmértékét sok feltétel határozta meg, természetesen gondolok itt leginkább a helyi birtokviszonyokra, föld- és vízrajzi jellemzőkre. Az illetményföld intézményének történelmi hagyománya, szokásjoga napjainkig is együtt él az ágazattal. Nagyon speciális forma volt pl. a Felső-Tiszán alkalmazott „dió juttatás”. A vízügyi területeken termelt termést osztották szét a dolgozók között, és erre jogosultak voltak a szellemi, irodai alkalmazottak is. Természetesen más vidékekre jellemző, egyéb gyümölcs fajtákból is elképzelhető volt ez a juttatási forma.

A tárgyjutalmak kiosztására is bevett szokással rendelkeznek egyes igazgatóságok. A teljesség igénye nélkül két példát szeretnék felhozni. A hosszú évekre visszanyúló és eredményes vízügyi életpályával rendelkezők hűségét és munkáját van ahol igazgatói címeres pecsét aranygyűrűvel ismerik el, de nagyon nemes és szép hagyománynak tekinthető a gátorkard tárgyjutalomként történő átadása is.

Napjaink egyik bevett és népszerű fizetést kiegészítő eleméről, a mindenkori – értem alatta az SZJA törvény szerint meghatározott - béren kívüli juttatásokról is szívesen szólnék hosszabban, de sajnos ez tipikusan egy olyan juttatási elem az ágazatban amiről röviden elmondható, hogy hol van, – hol volt - hol nincs. Sajnálatos módon szintén – negatív - egyedi sajátosság, hogy az államigazgatás rendszerén belül ismeretim szerint kizárólag a vízügyi igazgatásban nem garantált a béren kívüli juttatás – vagy közkedvelt nevén cafeteria – kifizetése.

Védekezési bérek és rendelkezésre állási pótlék

Az ár- és belvíz kártételei elleni védekezés a vízügyi igazgatási szervek legősibb és legalapvetőbb feladatának tekinthető. 19. századi feljegyzések is igazolják, hogy az egyes Társulatok az árvizek elleni védekezési tevékenységet külön díjazták, és ezeket a címzett kifizetéseket külön is tartották nyilván a pénztárnaplókban. A védekezési szabályok mind munkajogilag, mind a bérek szempontjából rendkívüli egyediek, – és ha nem is kizárólagosan, de – szinte csak a vízügyi ágazatra jellemzőek.

Immár több, mint 33 éve hatályos a krisztusi korba lépő víz- és környezeti károk elleni védekezésnél foglalkoztatottak járandóságáról szóló 6/1989. (V. 13.) KVM rendelet. E rendelet részletes vizsgálata, a védekezési bérek jellemzőinek bemutatása újfent bőven meghaladná a dolgozat kereteit, ezért a konkrét keresetek bemutatását mellőzöm. Csendes és merőben óvatosságot kívánok csupán e jogszabállyal kapcsolatban megfogalmazni. Munkajogi szempontból fundamentumai már rég elavultak, avagy hatálytalanná váltak, így bizonyos szabályi és intézményei már kvázi jogalap nélkülinek tekinthetők. A védekezési bérek rendszerét a rendelet a túlmunka díjazásának változatos szabályain át, a készenlétnak, a biztonsági pótléknak, valamint a dolgozók ellátásának reguláin keresztül rendezi és garantálja a védekezésben résztvevők számára. A megfogalmazott kritika ellenére mégis meg kell védenem e rendeletet és egyúttal egy pozitív jogalkotási produktumként kell rá tekintenem. Olyan időkben állta ki a próbát, és korrigálta a védekezés során megkeresett béreken keresztül a vízügyi ágazatban elérhető roppant alacsony szintű alapilletményeket, amelyben a 2000-es évek eleji nagy árvizek jelentős próbatétel elé állították az egész ágazatot.

A sajátos ágazati pótlékok alkalmazása több szektorban is meghatározó, gondolok itt pl.: köznevelésre, egészségügyre, a szociális szférára. A vízügyi igazgatás is sajátjának tudhat egy ilyen külön nevesített pótlékot. A védekezési tevékenységben részvétel nem csak önkéntes, hanem kötelező is azokra nézve, akik a sajátos ágazati, ún. rendelkezésre állási pótlékban részesülnek (RÁP). Tehát nagyon fontos eleme, hogy nem kötelező bérelemről van szó, kifejezetten célzottan azoknak jár, akik a vízügy kárelhárítási szervezetébe munkáltatói döntés alapján beosztásra kerülnek. A RÁP összegét történelme során hol kollektív szerződés, hol főigazgatói utasítás, hol pedig valamely jogszabály határozta meg. Havi összege dolgozónként 2002. évben még bruttó 8550 Ft volt, 2008-ban érte el a kerek 10.000 Ft-os határt. Előbb 2017-ben – kizárólag - az őri állomány vonatkozásában emelték az összeget a duplájára. A 2018-as bérrendezés és az ehhez kapcsolódó jogszabályi környezet módosítása a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 13/N. §-ban immár törvényi szintre emelte, hogy a rendelkezésre állási pótlék mértéke 20.000 Ft.

ZÁRÓ GONDOLATOK

A vízügy és a vízügyesek világa egy kissé zárt, kissé elszigetelt világ, mégis nagyon természetes és természetközeli állapotok jellemzik feladatainkat. Vízügyesnek lenni jó, valljuk néhány ezren ebben az országban. Egyúttal vízügyesnek lenni nehéz is, és ha csak a szemelvényezett béreket futjuk végig – összehasonlítva az adott korszak jellemző átlagaival – akkor láthatjuk sosem volt túl könnyű annak lenni. Ennek ellenére összetartja az ágazatot a hagyomány, az alázat és a tenni akarás és a bizakodás. A vízügyesek nagy családja több figyelmet, magasabb társadalmi megbecsülést és rendezettebb bérhelyzetet érdemelne. A dolgozat, ha vázlatosan is de áttekintette a múltbeli tényeket, a jelen állapotokat. Zárásként pedig abban bízom, hogy a jövő pozitív irányba tovább színezi és jelentős mértékben gazdagítja a vízügyi ágazat történetét és bérhelyzetét is

IRODALOMJEGYZÉK

- Szlávik Lajos: A vízügyi szolgálat szervezet és feladatai (in: Vízkárelhárítási Kézikönyv, Bp. OVF, 2018.) 652. o.*
- Gerencsér Balázs: Vízügyi igazgatás (in: Lapsánszky A. szerk: Közigazgatási jog. Fejezetek szakigazgatásaink köréből II. kötet, Bp. Complex, 2013.) 154. o.*
- Pánovics Attila: A környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi intézményrendszer egységesítése. Fejlődéstörténeti áttekintés, Jogtudományi Közlöny 5/2007. 206. o*
- Dóka Klára: A vízügyi szolgálat szervezete és tevékenysége 1919-1985. Budapest, Pro Aqua Alapítvány, 2001.*
- Pogány Mária: A kialakuló kubikosság munkaviszonyai. Történelmi Szemle. 1962/1. szám 37-60. o.*
- Muhi János: A 150 éves Ferenc-csatorna és alkotói, Kalangya, XII. évfolyam (1943. február 15) 2. szám*
- Panka Károly: a vízszabályozás jogszabályainak fejlődése. Magyar törvényhozók lapja 1938/5-6. 33. o.*
- [Útmutató a munkaügy-statisztikai adatszolgáltatáshoz \(Érvényes: 2015. január 1-jétől\) \(ksh.hu\)](#)
- <https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol>
- http://acta.bibl.u-szeged.hu/67895/1/2009_az_allam_szoritasaban.pdf